

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เพลงกล่อมเด็กนั้นมีมานานจนเราไม่ทราบเวลาที่แน่นอน แต่คงเกิดไม่นานนักภายหลังการที่มนุษย์เริ่มรู้จักใช้ภาษาพูด ตามความคิดของนักมานุษยวิทยาถือว่าเพลงกล่อมเด็กนี้เป็นประเภทหนึ่งของวรรณกรรมมุขปาฐะ (Oral Literature) ที่สืบทอดเรื่องราวทางความคิด ประสบการณ์ และวัฒนธรรมของชนรุ่นก่อน นอกจากนี้เพลงกล่อมเด็กยังช่วยสนองตอบอารมณ์ของผู้ขับร้องในการที่จะได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อม และเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันในชุมชนของตนเอง เช่น อารมณ์รัก ทั้งที่มีต่อเด็กและที่มีต่อเพศตรงข้าม ตลอดจนทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรม และความคับข้องใจทางอารมณ์ของผู้ขับร้อง การพรรณนาความสวยงามตามธรรมชาติ สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนนั้นๆ ไปโดยไม่รู้ตัว

การศึกษาโลกทัศน์ของลาวพวนโดยใช้เพลงกล่อมเด็กเป็นเครื่องมือในการศึกษาสามารถทำให้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงของโลกทัศน์จากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยวิเคราะห์จากคำ วลี หรือประโยครวมทั้งหน่วยที่เล็กที่สุดของเสียงในเพลงที่น่าสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิดหรือโลกทัศน์โดยพิจารณาจากเพลงกล่อมเด็กทั้งเพลงลาวและเพลงไทยว่าเมื่อเวลาผ่านไปเพลงกล่อมเด็กก็มีวิวัฒนาการไปตามกาลเวลา ทำให้พบว่าโลกทัศน์จากเนื้อร้องของเพลงที่มีจำนวนคำลาวมากก็เปลี่ยนแปลงไปเหลือจำนวนคำลาวน้อยลง ซึ่งเป็นผลมาจากการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม จนในที่สุดเพลงกล่อมเด็กก็เป็นเพลงไทยซึ่งไม่มีคำลาวหลงเหลืออยู่เลย

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มจากสภาพสังคมลาวพวนที่เห็นทางกายภาพซึ่งต่อมาก็ได้ พบว่ามีความสอดคล้องกับสภาพสังคมที่สะท้อนจากเพลงกล่อมเด็ก (บทที่ 2) ในเรื่องความสัมพันธ์ที่ลาวพวนมีต่อโลก ในการนำเสนอบทสรุปนี้จะแบ่งการพิจารณาออกเป็นความสัมพันธ์มนุษย์ต่อธรรมชาติ (บทที่ 3) และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (บทที่ 4) โลกทัศน์ของลาวพวนที่ปรากฏนั้นมาจากสภาพทั่วไปที่ผู้วิจัยได้พบเห็นและสภาพที่เห็นจากเพลง โดยแบ่งออกได้เป็น โลกทัศน์ของลาวพวนที่มีต่อธรรมชาติ โลกทัศน์ของลาวพวนที่มีต่อมนุษย์ และโลกทัศน์ของลาวพวนที่มีต่อสังคม

โลกทัศน์ของลาวพวนที่มีต่อธรรมชาติ

สังคมลาวพวนเป็นสังคมเกษตรกรรมซึ่งต้องอาศัยธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ลาวพวนจึงมีความผูกพันกับธรรมชาติ เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเพลงลาวซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ในอดีตและในเพลงไทยซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ในปัจจุบันของคนพวนมักนำธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและที่ไม่มีชีวิตมากล่าวในรูปแบบต่างๆ เสมอ ในอดีตเพลงกล่อมเด็กของลาวพวนกล่าวถึงประโยชน์ใช้สอยที่มนุษย์ได้รับจากธรรมชาติ ดังตอนหนึ่งในเพลงแผ่นดินของเรา (2) ที่ว่า "...เก็บมะเขือเสือก้า เก็บมะป้าเสือกึง..." (คำแปลดูหน้า 35, ความคิดพื้นบ้าน) ก้าและกึงที่กล่าวถึงคือตะกร้าและตะกึงซึ่งเป็นภาชนะเครื่องจักสานที่ทำจากหวาย มีขนาดต่าง ๆ กัน ตามวัตถุประสงค์ในการใช้สอย ในอดีตชาวบ้านนิยมสานกันเอง ในปัจจุบันแม้ว่าจะไม่ได้สานเองแล้ว แต่ก็ยังคงซื้อหามาใช้กันอยู่ นอกจากนี้ประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากธรรมชาติในรูปของอาหารมีปรากฏในตอนหนึ่งของเพลงแผ่นดินของเรา (2) ที่ว่า "...เก็บมะเขือเสือก้าให้ย่าข้อยแดก เก็บมะป้าเสือกึง... สักตำซามาเอ็ดพิเรอ ชักคิงเคอมากินกับเช่า..." (คำแปลดูหน้า 79, ความคิดพื้นบ้าน) หรือบางตอนในเพลงหลับเถิดหนา (3) ที่ว่า "...แม่เจ้าไปไฮ่เพินจีเก็บไข่มามาหาแม่เจ้าไปนา เพินจีเก็บมันค้ำมาต้อน..." (คำแปลดูหน้า 77, ความคิดพื้นบ้าน) หรือตอนหนึ่งของเพลงคนเลี้ยงควาย (8) ที่ว่า "...ตกหลุมไผ่กินแดง ตกป่าแขงเคี้ยวหมาก..." (คำแปลดูหน้า 40, ความคิดพื้นบ้าน) สิ่งใดก็ตามที่มีคุณเอนกอนันต์ย่อมมีโทษเป็นของคู่กัน คนพวนมองเห็นประโยชน์มหาศาลที่จะได้รับจากธรรมชาติ แต่ก็ยังมีความห่วงใยในความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ดังจะเห็นได้จากตอนหนึ่งของเพลงหลับเถิดหนา (3) ที่ว่า "...ฝนตกเอ๋ยเจ้าอย่าไปหน้าฟ้าทำฮ้องเจ้าอย่าได้ไปไก่อ..." (คำแปลดูหน้า 73, ความคิดพื้นบ้าน)

อีกทั้งคนพวนมองธรรมชาติเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกับมนุษย์มากดังได้มีการอุปมาภิเษกของสัตว์ให้เหมือนมนุษย์ดังปรากฏในตอนหนึ่งของเพลงแผ่นดินของเรา (2) ที่ว่า "...นกเงาะเที่ยวซังนกสังเที่ยวซุ่บาคุดคู้หลายตามทาง ทางบ่เห็นก็บ้อยก็ดำ..." (คำแปลดูหน้า 37, ความคิดพื้นบ้าน) หรือตอนหนึ่งของเพลงคนเลี้ยงควาย (8) ที่มนุษย์สามารถสื่อสารกับนกได้รู้เรื่อง ดังความว่า "...แจนแวนเอยเห็นควายกูปู่ เห็นบ่แม่นกินหญ้า ขอนแบน ขอนแบน" (คำแปลดูหน้า, 40 ความคิดพื้นบ้าน) ความคิดเช่นนี้นอกจากพบได้ในเพลงลาวแล้วยังพบในเพลงร่วมใจ (16) ซึ่งเป็น

เพลงไทย ดังเนื้อร้องที่ว่า "ตุ๊กแกมาเล่นร่าวง หอยโข่งมาเล่นแซมบ้า มดตะนอยมันลอยน้ำมา จับไก่อ่ามายัดสี่ซอ อังอ่างเป่าปี่ในหนอง เขียดคึกลงบนหัวคันทนา" (คำแปลดูหน้า 51, ความคิดพินบ้าน)

อย่างไรก็ตามการดำรงชีวิตของสัตว์ที่มีอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติ คนพวนก็นำมาสอดแทรก และร้องเป็นเพลงกล่อมเด็ก ดังปรากฏในเพลงกาใจดี (9) ที่ว่า "เจ้านกกาเหว่าเอ๋ยไข่วัวให้ แม่กาพัก แม่กาที่หลงรักคิดว่าลูกในอุทร คาบเอาข้าวมาเผื่อ คาบเอาเหยื่อมาป้อน ปีกหางแม่มัวย่อพาลูกอ่อนสอนบิน พาลูกไปหากินในแม่น้ำพระคงคา ดินก็เหยียบสาหร่ายปากก็ไซร์หาปลา กินกุ้งและกินกิ้งกิ้งนอยกระพังแมงดา กินแล้วก็โผมาจับที่ต้นหว้าโพธิทอง..." (คำแปลดูหน้า 42, ความคิดพินบ้าน) หรือเพลงนกขมิ้นพเนจร (11) ที่ว่า "เจ้านกขมิ้นเหลือองอ่อนเอ๋ย คำแล้วเจ้าจะนอนที่ตรงไหน นอนไหนก็นอนได้โกล้อมพุ่มไม้ก็เคยนอน" (คำแปลดูหน้า 45, ความคิดพินบ้าน)

อีกทั้งลาวพวนมักนำธรรมชาติทั้งที่เป็นพืชและสัตว์ หรือแม้แต่ธรรมชาติที่ไม่มีชีวิตมาเปรียบกับการกระทำ อารมณ์ หรือความรู้สึกของมนุษย์ดังปรากฏในเพลงหัวอกเดียวกัน (22) ที่ว่า "นกอะไรน้อยน้อยมันจับอยู่ต้นข่อยต้นเตี้ยเตี้ย นกเขามันปลัดคู้ก็เปรียบเหมือนกพลัดเมีย" (คำแปลดูหน้า 56, ความคิดพินบ้าน)หรือตอนหนึ่งของเพลงรักอมตะ (28) ที่ว่า"ดอกบัวไทยนั้น จะงามผุดผ่อง แต่ฉันมองเห็นว่าเธอสวยกว่า..." (คำแปลดูหน้า 62, ความคิดพินบ้าน) หรือตอนหนึ่งของเพลงกระต่ายหมายจันทร์(33) ที่ว่า "...ตัวฉันเป็นกระต่ายที่ต่ำต้อย ตัวพ่อหนุ่มน้อยเปรียบเหมือนดวงจันทร์..." (คำแปลดูหน้า 68, ความคิดพินบ้าน) หรือตอนหนึ่งของเพลง ร้อนรัก (47) ที่ว่า"ร้อนแดดที่แผดที่เผายังพอหลบเข้าใต้ต้นพฤกษา แต่ร้อนรักนั้นหนักอูราไม่รู้ว่าจะหลบไปแห่งใด..." (คำแปลดูหน้า 101, ความคิดพินบ้าน) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติของคนพวน มีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังพบจากบทเพลงกล่อมเด็กส่วนใหญ่ที่มีการกล่าวถึงธรรมชาติไว้อย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นการกล่าวชมความงามของธรรมชาติดังเพลงราตรีพิลาส (31) ที่ว่า "เดือนคาราเด่นบนฟ้าคาราขาวผ่อง เด่นบนฟ้านามองเชิญมาจงคู่รักเสียใหม่ หัวอกอะไรรำพึงคิดถึงอะไรรำพัน ร้องไห้ไฝผืนแสงจันทร์ส่องหล้า เดือนก็หงายลมพระพายพัดมา ชื่นอุราอยากจะทำคู่ชม" (คำแปลดูหน้า 66, ความคิดพินบ้าน) หรือตอนหนึ่งของเพลงกระต่ายหมายจันทร์ (33) ที่ว่า "ขามจันทร์ฉายแสงกระจายสว่างนภา เมมน้อยลอยลงมาสว่างนภาดูจดังกลางวัน..." (คำแปลดูหน้า 68, ความคิดพินบ้าน) นอกจากนี้มนุษย์ยังได้รับความสุขใจหรือ

ความสุนทรีย์จากธรรมชาติ ดังที่ปรากฏในเพลง นกเขาขัน (12) ที่ว่า "แม่นกเขาเอยขันแต่เช้าจนเย็น แม่ได้ยินสำเนียงเจ้าขันเล่นแม่อีกพอใจ" (คำแปลดูหน้า 46 ความคิดพินบ้าน) หรือเพลงโอละเห่นกเขา (13) ที่ว่า "นกเขาเอยขันแต่เช้าจนเย็น แม่จะไปเที่ยวเล่นให้เป็นใจเอย" (คำแปลดูหน้า 48, ความคิดพินบ้าน) หรือตอนหนึ่งในเพลงนกเขาคูรัก (23) ที่ว่า "นกเขาเอยก่อนนี้เคยขันคู่กัน ทุกคืนทุกวันนกเขานันท์ก็มาขันจับใจ..." (คำแปลดูหน้า 57 ความคิดพินบ้าน) ชาวบ้านที่หมู่บ้านวัดกุฎีทองแห่งนี้นิยมเลี้ยงนกเขาไว้ตามบ้านเรือน บ้างก็ว่าเลี้ยงไว้เป็นเพื่อนยามเหงา บ้างก็ว่าชอบฟังเสียงขันของนกเขา บ้างก็ว่าเลี้ยงไว้เพื่อความเพลิดเพลินเพราะเหตุนี้เมื่อพูดถึงความสุขที่มนุษย์ได้รับจากธรรมชาติจึงได้มีการกล่าวถึงเสียงขันคู่อันไพเราะของนกเขาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

โลกทัศน์ของลาวพวนในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

ผู้วิจัยได้จำแนกลักษณะความสัมพันธ์ออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ โลกทัศน์ที่มีต่อเพื่อนบ้าน โลกทัศน์ที่มีต่อบุคคลตามเพศ

โลกทัศน์ที่มีต่อเพื่อนบ้าน

สังคมหมู่บ้านเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่และมีความสัมพันธ์ในหลาย ๆ ด้านกับสังคมเมือง แต่สังคมหมู่บ้านก็มีวัฒนธรรมแบบของตัวเองหรือวัฒนธรรมของชาวบ้าน ลักษณะอันหนึ่งของความเป็นชาวบ้านในหมู่บ้านคือลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติของเพื่อนบ้าน อันมีนัยของความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ช่วยเหลือ สำนึกดี ประองคองกัน ในอดีตชาวบ้านในหมู่บ้านวัดกุฎีทองมักมีอาชีพแบบเดียวกันคือทำนา มีวิธีการผลิตหรือวิธีการทำมาหากินแบบเดียวกัน จึงสามารถพึ่งพากันช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสพการณ์หรือแรงงานกันได้ เช่น มีการเอาแรงในการทำนาเกี่ยวข้าว เอาแรงในการช่วยเตรียมอาหาร ทำขนมในงานบุญหรือเทศกาลต่าง ๆ ลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันนี้ที่กำหนดลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้านอันเป็นพลังทางสังคมของหมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้จึงทำให้ความสัมพันธ์ของคนชนบทที่มีต่อกันเป็นไปอย่างเหนียวแน่น หมู่บ้านวัดกุฎีทองประกอบด้วยชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน อพยพมาจากประเทศลาวเหมือนกันผ่านความยากลำบากในการอพยพมาตั้งรกรากด้วยกัน เพื่อนบ้านทุกคนจึงมีความรักใคร่ผูกพันกันอย่างเหนียวแน่นประกอบนิสัยของคนพวนเป็นคนรักพวกพ้อง เมื่อใครในหมู่บ้านเดือดร้อนก็จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันไปตามอัธยาศัย วิถีชีวิตของลาวพวน

ในเรื่องบุคคลที่มีต่อเพื่อนบ้านจึงได้ถูกนำมากล่าวถึงในบทเพลงกล่อมเด็กตอนหนึ่งในเพลงโอ้หนอชีวิต (4) ที่ว่า "...เจ้าอย่าได้ชิ่งให้ นอนอยู่เขื่อนเขา ตื่นมาจิดักกินเข้า แม่เฒ่าปลาโตใหญ่ ชาวบ้านเพิ่งแบ่งให้มาป้อนลูกเขา..." (คำแปลดูหน้า 74, ความคิดพินบ้าน) จากเนื้อร้องในตอนนี้จะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านเป็นไปในลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือกัน

โลกทัศน์ที่บุคคลต่อบุคคลตามเพศ

ลาวพวนเห็นว่าสตรีต้องรักนวลสงวนตัว ประพฤติตนเรียบร้อย สำรวมกิริยามรรยาท ลักษณะเหล่านี้ปรากฏในตอนหนึ่งของเพลงหญิงงามนามกำเจ็ด (37) ที่ว่า "สาวเอยสาวเครือฟ้า เป็นกำพร้าว่อมแม่ก็แลหาย อยู่สำราญบ้านสวนสงวนกาย ไม่สอดส่ายเสงี่ยมตนสมประดี"(คำแปลดูหน้า 91, ความคิดพินบ้าน) นอกจากนี้สตรีในสายตาของคนพวนไม่ควรคบหาสมาคมกับชายใดจนกว่าจะได้แต่งงานตามประเพณี ดังตอนหนึ่งของเพลง โอ้หนอชีวิต (4) ที่ว่า "ขันว่าเจ้ามักข้อย ให้เฝ้าแก่มาขอ ขันเจ้าปลูกเขื่อนหอโหนดนามาพร้อมด้วยเหนือ" (คำแปลดูหน้า 86, ความคิดพินบ้าน) อีกทั้งสตรีควรมีความสามารถในการทำหน้าที่แม่บ้าน และช่วยเหลือครอบครัวในการประกอบอาชีพ ดังตอนหนึ่งในเพลงหลับเถิดหนา (3) ที่ว่า "นอนดีแม่เนื้อแม่เจ้าไปไฮ้ เพ็น จิเก็บไข่มาคา แม่เจ้าไปนา เพ็นจิเก็บมันค้ำมาต้อน" (คำแปลดูหน้า 77, ความคิดพินบ้าน) ส่วนบุรุษเพศต้องมีความรู้ มีความกล้าหาญ ดังตอนหนึ่งในเพลงอย่าจากไกล (35) ที่ว่า "ลักษณะวงศ์แก้วตา หนีแม่มาอยู่กลางไพร เล่าเรียนวิชากับพระหลวงตาที่ศาลาใหญ่..." (คำแปลดูหน้า 89, ความคิดพินบ้าน) ลักษณะวงศ์เป็นแบบอย่างของคนที่ยวนขวายหาวิชาความรู้ แม้จะไปเรียนกับหลวงตาในป่าก็ยังมุ่งมั่นที่จะไปโดยไม่วอกแวกเกรงอันตราย อีกทั้งบุรุษไม่ควรลุ่มหลงในสุรายาเสพติดและการพนัน ดังตอนหนึ่งในเพลงคนละขี้ว (25) ที่ว่า "...พ่อตาใส่อบ ลูกเขยชอบกัญชา"(คำแปลดูหน้า 59, ความคิดพินบ้าน) เนื้อเพลงสะท้อนถึงความแตกต่างระหว่างพ่อตาที่ยันทำงานในขณะที่ลูกเขยเมากัญชา นอกจากนี้บุรุษควรมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพดังตอนหนึ่งในเพลงดวงใจพ่อ (7) ที่ว่า "...อ้อยเต็มสวน อีพ่อคอยปลูก..." (คำแปลดูหน้า 76, ย่อหน้าที่ 2) เนื้อเพลงสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในการทำไร่อ้อยของคนพวนในอดีต หรือเนื้อร้องตอนหนึ่งของเพลงรักจำพราว (27) ที่ว่า "...ลูกเขยตกยาก แม่ยายก็พราวลูกสาวนี่..."(คำแปลดูหน้า 61, ความคิดพินบ้าน) เนื้อเพลงสะท้อนให้เห็นความเกียจคร้านของลูกเขยเพราะใน

สมัยก่อนนั้นคนที่ขยันจะไม่มีวันตกยากได้เลย เมื่อตกยากแล้วแม่ยายจึงไม่อยากให้ลูกสาวอยู่ด้วย เพราะกลัวลูกลำบาก และลาวพวนเห็นว่าบุรุษควรมีรักเดียวใจเดียวดังตอนหนึ่งในเพลงรักอมตะ (28) ที่ว่า "...หากเธอตายฉันต้องวายชีวันมามาตายด้วยกัน ขึ้นสวรรค์คู่กันกับเธอ" (คำแปลคุดหน้า 62, ความคิดพื้นบ้าน) และบุรุษควรมีคนที่เชื่อถือได้ ไม่โลเล ไม่มีลักษณะเหมือนผู้ชายในเพลงชายใจหลวง (42) ที่ว่า "...เห็นจะเชื่อไม่ได้ น้ำใจของผู้ชายนั้น พบรักใหม่มากลายคำมั่นขาดสะบั้นไม่หันมามอง" (คำแปลคุดหน้า 98, ความคิดพื้นบ้าน) หรือเพลงเขาคินรำลึก (43) ที่ว่า "...โอ น้ำใจชายพุดไม่จริงหมุนเวียนเปลี่ยนไป เคียวนี้เธอมีรักใหม่เขาสัมเราได้..." (คำแปลคุดหน้า 98, ความคิดพื้นบ้าน) ผู้ชายลักษณะนี้ไม่เป็นที่ปรารถนาของหญิงคนใดรวมทั้งในความคิดของคนพวนด้วย

อีกทั้งบุรุษควรมีครอบครัวเป็นหลักเป็นฐานเมื่อถึงวัยอันควร ดังตอนหนึ่งในเพลงโอ้หนอชีวิต (4) ที่ว่า "...โอ้วว่าข้อยก็เสียดายแท้ เสียดายยังหนุ่มยังสาว เสียดายเป็นคราวเดียวกัน จิตแต่งงานเนาเจ้า..." (คำแปลคุดหน้า 83, ความคิดพื้นบ้าน) ถ้าถึงวัยอันสมควรแล้วยังไม่มีครอบครัว เมื่อตอนแก่ชราเพียงจะพบคนที่ถูกใจก็ได้แต่มองด้วยความเสียดาย ดังนั้นเมื่อถึงวัยที่จะมีครอบครัวและมีคนรักก็ควรแต่งงานกล่าวคือ คนพวนมุ่งให้บุรุษมีลักษณะเป็นผู้นำของครอบครัว

โลกทัศน์ของลาวพวนที่มีต่อสังคม

ผู้วิจัยได้จำแนกโลกทัศน์ของลาวพวนที่มีต่อสังคมออกเป็น 4 ลักษณะ คือ โลกทัศน์ที่มีต่อครอบครัว (อันได้แก่โลกทัศน์ที่มีต่อคู่สมรส และบิดามารดาที่มีต่อบุตร) โลกทัศน์ที่มีต่อเครือญาติ โลกทัศน์ที่มีต่อชุมชน และโลกทัศน์ที่มีต่อมาตุภูมิ

โลกทัศน์ที่มีต่อครอบครัว

ผู้วิจัยได้จำแนกโลกทัศน์ของลาวพวนที่มีต่อครอบครัวออกเป็น 2 ลักษณะ คือ โลกทัศน์ที่มีต่อคู่สมรส และโลกทัศน์ที่บิดามารดามีต่อบุตร

โลกทัศน์ที่มีต่อคู่สมรส

วัฒนธรรมและวิถีของชาวบ้านกำหนดให้ผู้หญิงเป็นแกนกลางของครอบครัว ลาวพวนนิยมให้ผู้ชายย้ายเข้ามาอยู่ในบ้านของฝ่ายหญิงภายหลังการแต่งงาน การอยู่ท่ามกลางญาติมิตรพี่น้อง

ทำให้ผู้หญิงมีปฏิกิริยาป้องกันการทำตามอำเภอใจของสามี เพราะมีสัมพันธภาพคอยสนับสนุนเป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือยามต้องการ บทบาทหน้าที่หลักของผู้หญิงพวนเน้นภาระของการเป็นแม่มากกว่าการปรนนิบัติเอาอกเอาใจสามี โครงสร้างของระบบครอบครัวเครือญาติ ตลอดจนการที่ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจทำให้ฐานะทางสังคมของผู้หญิงมีความทัดเทียมกับผู้ชาย ผู้หญิงพวนเป็นทั้งผู้ทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวและเป็นแม่ไปพร้อมกันดังคอนหนึ่งในเพลงหลับเถิดหนา (3) ที่ว่า "...แม่เจ้าไปไฮ้เพินจิเก็บไข่ไก่มาหา แม่เจ้าไปนาเพินจิเก็บมันค้ำมาต้อน..." (คำแปลดูหน้า 77, ความคิดพื้นบ้าน) แต่บทบาทหน้าที่ของการเป็นภรรยาเป็นสิ่งที่มาก่อนความเป็นแม่ เพราะฉะนั้นภรรยาที่ดีควรต้องมีความเป็นแม่บ้านแม่เรือน รู้จักปรนนิบัติเอาใจสามี คุษยายิบให้ความเห็นว่าเป็นผู้หญิงควรที่จะรู้จักปรนนิบัติเอาใจสามีเพื่อว่าจะได้ผูกใจเขาไว้ให้อยู่กับเรา เพราะถ้าครอบครัววิธขาดพ่อแม่แล้ว แม่และลูกก็ต้องลำบากในเรื่องการอยู่การกิน ดังความคอนหนึ่งในเพลงโอ้หนอชีวิต (4) ที่ว่า "เจ้าอย่าได้คอยท่าเหลือบตาคอยแหงน พ่อเจ้าไปเมืองแมนบ่ตัวคืนมาบ้าน เพินก็ไร้เสียดินสองคนลูกแม่ แม่ก็ลำบากทำให้ลูกกิน บางมือก็ได้กินเข้า บางมือก็เอาน้ำลูบท้อง..." (คำแปลดูหน้า 74, ความคิดพื้นบ้าน) เนื้อเพลงเป็นการที่แม่ปลอบลูกว่าไม่ต้องรอพ่อเพราะพ่ออยู่สวรรค์ แต่ความจริงคือพ่อได้หนีไปแล้ว แม่และลูกจึงต้องลำบากอดมื้อกินมื้อเช่นที่เป็นอยู่นี้ นอกจากนี้คุษยายังเล่าต่อไปว่าในชีวิตการครองเรือนมีอยู่ประการหนึ่งที่หญิงดีควรหลีกเลี่ยงมากที่สุดคือการเป็นม่ายเพราะสามีทอดทิ้งสิ่งนี้เท่ากับเป็นการประจานตัวเองว่าไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการเป็นภรรยา ดังคอนหนึ่งในเพลงโอ้หนอชีวิต(4) ที่หญิงม่ายแสดงความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจเพราะสามีของตนได้หนีไป ปล่อกตนกับลูกให้ลำบาก โดยที่ตนไม่อยากจะลูกรับรู้ว่าพ่อได้หนีไปแล้ว ลูกรู้เพียงแต่ว่าพ่ออยู่สวรรค์ ดังความว่า"...วันหนึ่งข้อยก็สงสารแท้ลูกข้อยนอนหลับ พ่อบ่กลับคืนมามันตาฮ้องไห้ ข้อยจ้อยบ่ได้สงสารแท้ลูกเฮา ถึงเวลากินเข้า ลูกก็นั่งฟังผา พ่อไปอยู่ทางใดจั่งบ่มาบ้านหนี่..." (คำแปลดูหน้า 74, ความคิดพื้นบ้าน) สำหรับผู้หญิงแล้วสามีจึงอยู่ในฐานะเป็นที่พึ่งพิงของชีวิต ถ้าหากเธอต้องถูกสามีทิ้งขว้างนั้นก็หมายถึงเธอมีความดีไม่เพียงพอ อย่งไรก็ตามข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติดังเพศระหว่างหญิงและชายก็มีความไม่เท่าเทียมกัน ในขณะที่หญิงต้องซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อชายทั้งก่อนและหลังแต่งงาน ส่วนสามีจะไปมีหญิงอื่นไม่ว่าจะเป็นหญิงบริการประเภทขาประจำ นางบำเรอ หรือภรรยาอื่นก็ยังทำได้โดยกฎหมายและสังคมทั่วไปถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา เหตุผลที่ให้ก็คือว่าผู้ชายไม่เสีย

หายที่จะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่นแม้จะมีภรรยาแล้ว แต่ผู้หญิงจะประพฤติแบบเดียวกันไม่ได้ เพราะแม้แต่สุภษัทรวิบูลย์วงศ์ก็ยังว่าไว้เลยว่า "ชายข้าวเปลือก" คือตกที่ไหนก็ต้องงอกที่นั่น นำความเจริญเติบโต การเจริญพันธุ์มาให้ "หญิงข้าวสาร" คือตกที่ไหนก็จะไม่งอก แต่จะเน่าคือนำความเสื่อมเสียมาสู่ครอบครัวและวงศ์ตระกูล

โลกทัศน์ที่บิดามารดามีต่อบุตร

คุณยายหลิม พรราวพันธุ์ ซึ่งเป็นชาวบ้านคนหนึ่ง กล่าวกับผู้วิจัยว่าในวันธรรมของชาวบ้านนั้น ลูก ๆ คือแรงงานในไร่นาเพื่อแบ่งเบาภาระการงานของพ่อแม่ เป็นหลักประกันสำหรับความอยู่รอดของพ่อแม่ยามแก่ชรา เมื่ออายุถึงวัยอันควรลูกชายจะบวชเรียนเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับแม่ การบวชเรียนถือเป็นส่วนหนึ่งของการทดแทนพระคุณพ่อแม่ และเป็นกระบวนการเลื่อนสภาพจากคนด้อยไปเป็นคนสูง ซึ่งพร้อมที่จะแต่งงานและออกเรือนต่อไป เมื่อมีลูกสังคมนับถือว่าเด็ก ๆ เป็นภาระร่วมกันของครอบครัว เด็กนำมาซึ่งความสุขและความสมบูรณ์พร้อมของชีวิต การไม่มีลูกทำให้ชีวิตเปล่าเปลี่ยวอ้างว้าง ขาดที่พึ่งและหลักประกันในอนาคต การมีลูกที่ดีมีความกตัญญู แสดงให้เห็นถึงผลบุญที่พ่อแม่ได้สั่งสมมาแต่ชาติปางก่อน การมีลูกที่ดีและมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตเป็นสิ่งบ่งชี้ความสามารถ ความสำเร็จ และนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของพ่อแม่เป็นอย่างยิ่ง

การที่บิดามารดาต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูลูกเป็นวิสัยของสัตว์โลกทุกชนิด มีบทเพลงหลายบทที่แสดงถึงความรัก ความห่วงใยของบิดามารดาที่มีต่อการเลี้ยงดูบุตร เนื้อเพลงส่วนใหญ่จะกล่าวถึงมารดาเพราะมารดาจะใกล้ชิดบุตรมากกว่าดังตอนหนึ่งในเพลงดวงใจแม่ (34) ที่ว่า "โอรสชาแม่โอรสเห่เอย เอาลูกนอนเปลแม่จะเป็นคนไกว"(คำแปลดูหน้า 88, ความคิดพินบ้าน) เพลงกล่อมเด็กที่เป็นเพลงลาวซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ในอดีต มีการกล่าวถึงบิดาเลี้ยงดูบุตร ดังเพลงดวงใจพ่อ (7) ในตอนที่ว่า "...มาบัดเต็มคอ อีพ้อข้อยช้อย อ้อยเต็มสวนอีพ้อคอยปลุก ลูกข้อยให้อีพ้อคอยไกวไปข้อยมอดอีพ้อคอยเป่า..."(คำแปลดูหน้า 76, ความคิดพินบ้าน) แต่เพลงกล่อมเด็กที่เป็นเพลงไทยซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ในปัจจุบันมิได้เอ่ยถึงหน้าที่เลี้ยงดูบุตรของบิดา ซึ่งก็ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคม เพราะในกรณีที่บิดามารดาเลี้ยงดูบุตรไม่ได้ ญาติผู้ใหญ่ก็จะรับหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก ๆ แทน ซึ่งความรับผิดชอบเช่นนี้เป็นภาระที่สังคมพวนมามีมาแต่อดีต ดังความตอนหนึ่งในเพลง

หลับเสียบเกิด (36) ที่ว่า "ยายจะกล่อมให้เจ้านอน หลานฉันงามองจงหลับไป ให้เจ้านอนหลับไหล จนบ่าโยม แม่มีมอนงคืออย่าโกยขายนะลูกยา" (คำแปลดูหน้า 90 ความคิดพื้นบ้าน)

โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อ เครือญาติ

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้เข้าไปศึกษาและอยู่ร่วมกับชาวบ้านไปหมู่บ้านวัดกุฎีทอง พบว่าสังคมลาวพวนมีผู้คนอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเกษตรกรรมขนาดเล็ก อยู่เป็นหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ประกอบด้วยกลุ่มครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติต่อกัน กลุ่มครัวเรือนเช่นนี้เป็นพื้นฐานในการเกิดกลุ่มญาติพี่น้องซึ่งไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันทางสายโลหิตเท่านั้น แต่ยังมีผลประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจร่วมกันอีกด้วย นอกจากนี้ภายในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ ชาวบ้าน (ไม่ว่าจะเป็นญาติหรือมิใช่ญาติก็ตาม) มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพากันในหลายๆ ด้าน นับตั้งแต่การช่วยเหลือในกิจประจำวันไปจนถึงเรื่องการผลิตทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านทุกคน ทุกครัวเรือนในหมู่บ้านคือพวกเดียวกันเพราะต้องใช้ชีวิตร่วมกันและพึ่งพากัน

การนับญาติในสังคมลาวพวนนอกจากจะนับผู้ถือสายโลหิตจากบรรพบุรุษเดียวกันทุกคน ทั้งในรุ่นเดียวกัน (พี่ น้อง) รุ่นที่เกิดก่อน (พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย) และรุ่นที่เกิดทีหลัง (ลูก หลาน เหลน) ว่าเป็นญาติแล้ว ยังรวมเอาสมาชิกทั้งข้างบิดาและมารดาเป็นญาติด้วย นอกจากนี้ยังนับถือคนที่มิได้เกี่ยวข้องกับสายโลหิตว่าเป็นเสมือนญาติ และเรียกคนเหล่านี้ด้วยถ้อยคำที่บอกความเป็นญาติ (Kinship Terminology) เช่น พี่ น้อง ป้า น้า อา ฯลฯ การนับถือญาติเช่นนี้ในแง่หนึ่งเป็นการแสดงความเคารพและให้ความสำคัญแก่ความมีอาวุโสของผู้อื่น อันจะช่วยให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดและเป็นกันเองคล้ายกับเป็นญาติกันจริง ๆ การนับญาติทั้งทางสายโลหิตและไม่ใช้สายโลหิต ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กของลาวพวนมากมายหลายเพลง ดังตอนหนึ่งของเพลงดวงใจแม่ (34) ที่ว่า "...เอาลูกนอนเปล แม่จะเป็นคนไกว" (คำแปลดูหน้า 88, ความคิดพื้นบ้าน) หรือเพลงหลับเสียบเกิด (36) ที่ว่า "ยายจะกล่อมให้เจ้านอน หลานฉันงามองจงหลับไป ให้เจ้านอนหลับไหลจนบ่าโยม แม่มีมอนงคืออย่าโกยขายนะลูกยา" (คำแปลดูหน้า 90, ความคิดพื้นบ้าน) ส่วนการกล่าวถึงญาติที่ไม่ใช่สายโลหิตปรากฏในตอนหนึ่งของเพลงคนละข้าว (25) ที่ว่า "...พ่อตาใส่อบ ลูกเขยชอบกัญชา" (คำแปลดูหน้า 59, ความคิดพื้นบ้าน) หรือในเพลงรักจำพราด (27) ตอนหนึ่งที่ว่า "...ลูกเขยตกยาก แม่ยายก็พราด"

ลูกสาวหนึ่..." (คำแปลหน้า 61, ความคิดฝันบ้าน) หรือตอนหนึ่งในเพลงเช็ญรำ (51) ที่ว่า "...ขอเช็ญรำกับพี่ อย่าหลบหน้าหนีไปพี่วังเวง..." (คำแปลหน้า 105, ความคิดฝันบ้าน) เป็นต้น

โลกทัศน์ที่มีต่อชุมชน

เพลงกล่อมเด็กที่มีคำลาวซึ่งสะท้อนในอดีตนั้นมีการกล่าวถึงชุมชน ในขณะที่เพลงไทยซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ในปัจจุบันมีการกล่าวถึงเมือง ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าลักษณะการประกอบอาชีพของคนสมัยก่อนเกี่ยวข้องกับชุมชนที่ตนอยู่อาศัย ทำมาหากินภายในชุมชนของตนก็พอเพียงต่อการดำรงชีวิตเพราะธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์อยู่มาก ไม่ต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้านเหมือนคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เป็นคนเฒ่าคนแก่ ได้ความว่าในอดีตอาชีพของชาวบ้านคือชาวนา เป็นการทำนาเพื่อยังชีพ เพื่ออยู่เพื่อกินกันภายในครอบครัว ดังสะท้อนจากตอนหนึ่งของเพลงหลับเถิดหนา (3) ที่ว่า "เฮ้อเจ้าไปแต่น้ำแล้วทางมาเขื่อนแม่เน้อ เฮ้อเจ้าไปแต่นสวนและนามาบ้าน" (คำแปลหน้า 73, ความคิดฝันบ้าน) เนื้อเพลงกล่าวถึงอาชีพอาชีพทำนาทำไร่จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปมีประสบการณ์ในหมู่บ้านและคลุกคลีกับชาวบ้านในหมู่บ้านวัดกุฎีทองเป็นปี พบว่าในปัจจุบันชาวบ้านมีการทำนาทำไร่กันอยู่แต่ไม่มากนัก เพราะบริเวณรอบ ๆ หมู่บ้านที่เคยเป็นที่นาส่วนใหญ่ก็กลายเป็นสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้มีอาชีพนี้เป็นอาชีพหลักเหมือนในอดีตแล้ว หรือในตอนที่หนึ่งของเพลงดวงใจพ้อ (7) ที่ว่า "...หมกเต้าน้อยมาสู่กินกันไทยเมืองอินทร์ทอดแหเบื้องซ้าย" (คำแปลหน้า 76, ความคิดฝันบ้าน) เนื้อเพลงกล่าวถึงการทอดแหซึ่งเป็นอาชีพอีกอาชีพหนึ่งของชาวบ้าน ซึ่งมักทำกันในบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงอำเภออินทร์บุรี ซึ่งเป็นอำเภอที่ติดกับอำเภอพรหมบุรีที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านวัดกุฎีทองด้วย เหตุที่เอ่ยถึงอำเภออินทร์บุรีนี้จากสภาพความเป็นจริงที่ผู้วิจัยได้พบมา คือชาวพวนใน 2 อำเภอนี้ มักมีการติดต่อและไปมาหาสู่กัน

ส่วนในเพลงไทยซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ในปัจจุบันไม่มีการเอ่ยถึงชุมชนหรือภายในหมู่บ้าน ในทางตรงกันข้าม เพลงไทยมีการเอ่ยถึงสถานที่ต่าง ๆ ในเมือง เช่น ตอนที่หนึ่งในเพลงสวนลุมรัก (41) ที่ว่า "ไอ้สวนลุมพินี่ น้องกับพี่เคยไป...สวนลุมเป็นถิ่นรอรัก หัวอกจะหักทั้งสาวและหนุ่ม วันไหนไม่ได้ไปสวนลุม หัวใจฉันกลุ้มสวนลุมคงคอย" เนื้อร้องได้กล่าวถึงสวนลุมพินี่ซึ่งเป็นสวน

สาธารณะแห่งหนึ่งในเมืองหลวง หรือตอนหนึ่งในเพลงเขาดินรำลึก (43) ที่ว่า "...เขาดินเป็นถิ่นความรัก...เดี๋ยวนี้เธอมีรักใหม่ เขาส้มเราได้เขาดินวนา" เนื้อเพลงกล่าวถึงสวนสัตว์ดุสิต หรือเขาดินวนาว่าเป็นสถานที่ที่หนุ่มสาวเคยมีความรักต่อกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าในเพลงลาวและเพลงไทยที่ลาวพวนนำมาร้องนั้น มีความแตกต่างกันในเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับชุมชน โดยเพลงลาวซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ในอดีตมักกล่าวถึงชุมชนในลักษณะที่เป็นเรือสวนไร่นา หรือสถานที่ที่เป็นถิ่นฐานของตน ในขณะที่เพลงไทยซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ในปัจจุบันไม่มีการเอ่ยถึงสภาพชุมชนลักษณะดังกล่าว แต่เอ่ยถึงเมืองในลักษณะที่เป็นสถานที่ในเมืองหลวง เช่น สวนลุมพินี หรือเขาดินวนา เป็นต้น

โลกทัศน์ที่มีต่อมาตุภูมิ

จากการสัมภาษณ์คุณยายหลิม พราวพันธุ์ ซึ่งเป็นคนเฒ่าคนแก่คนหนึ่งในบ้าน คุณยายพูดถึงลักษณะของลาวพวนว่าเป็นคนที่มีความผูกพันและรักถิ่นกำเนิดเป็นอย่างมาก พอใจที่จะอยู่ร่วมกับคนถิ่นเดียวกันแต่ก็ไม่รังเกียจคนต่างถิ่นและต่างชาติซึ่งมาตั้งรกรากอยู่ในถิ่นของตน ลาวพวนอพยพมาจากเมืองเซียงขวางซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศลาว เหตุที่อพยพมามีหลายสาเหตุด้วยกัน สาเหตุหนึ่งในนั้นก็คือ ถิ่นฐานเดิมได้กลายเป็นเส้นทางผ่านศึก ทำให้ลาวพวนที่รักสงบและชอบชีวิตอิสระไม่สามารถดำเนินชีวิตแบบเดิมในที่เดิมได้ จึงได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย แต่ก็ยังคงรักษาความผูกพันทางเครือญาติกับพวกที่อยู่ถิ่นฐานเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น คนพวนรุ่นแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านแห่งนี้ประมาณ 200 กว่าปีมาแล้ว จนปัจจุบันก็ยังคงอยู่กับด้วยความสงบสุขเรื่อยมา แม้ว่าลาวพวนรุ่นหลังจะเกิดในประเทศไทย แต่คนรุ่นก่อนก็มักเล่าประวัติความเป็นมาของชนชาติพวนให้ลาวพวนรุ่นหลังได้ทราบ อีกทั้งลาวพวนตระหนักว่าเขาเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย และมีความรู้สึกว่าการกลุ่มของตนส่วนใหญ่อยู่ที่ประเทศลาว และจากการสัมภาษณ์คนเฒ่าคนแก่ในบ้านอีกหลายคนบอกถึงความรู้สึกของเขาว่าเขาอยากเห็นบ้านเมืองของเขาที่ประเทศลาว แต่ก็เป็นไปได้ยาก เมื่อเป็นเช่นนั้นเขาจึงขอเอ่ยแค่ชื่อเมืองที่อยู่ในประเทศลาว เขาก็มีความรู้สึกเป็นสุขใจที่ได้เอ่ยถึง ดังความตอนหนึ่งในเพลงแผ่นดินของเรา (2) ที่ว่า "...ไทยเวียงจันทน์ทอดแหเบื้องซ้าย..." (คำแปลดูหน้า 37, ความคิดพินบ้าน) หรือมีการกล่าวถึงถิ่นกำเนิดของตนในประเทศไทยตอนหนึ่งในเพลงรักที่รอคอย (1) ที่ว่า "...มักตั้งแต่เมืองพรหมบ่ทันตั้ง ตั้งแต่พระเจดีย์บ่ทันก่อ..." (คำแปลดูหน้า 82, ความคิดพินบ้าน) จะเห็น

ได้ว่าคนพวนรุ่นแรก ๆ ที่เกิดในประเทศลาวหรือคนพวนรุ่นหลังที่เกิดในประเทศไทยต่างก็รักและผูกพันกับถิ่นกำเนิดของตนด้วยกันทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์น่าที่จะเรียนรู้ภาษาถิ่น และข้อห้ามต่าง ๆ ทางความเชื่อ เพราะจะทำให้ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนที่ศึกษาได้ดีขึ้น
2. การศึกษาเพลงกล่อมเด็กนั้นมีด้านอื่นที่น่าศึกษา เพราะความคิดมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กับ เรื่องของวัตถุ เรื่องของการผลิต เรื่องของการเพาะปลูก เรื่องของความเปลี่ยนแปลงจากชนบทสู่ความทันสมัย ฯลฯ

